

Теорія та історія політичної науки

УДК 321:001.89

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20755370>

Політичні еліти у фокусі наукових досліджень: бібліометричний аналіз

Рафальський Ігор Олексійович

д.політ.н., професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту, Державний університет «Житомирська політехніка»,
Житомир, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-8489-0183>

Куташев Ігор Вікторович

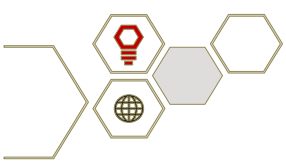
д.політ.н., доцент, професор кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту, Державний університет «Житомирська політехніка»,
Житомир, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-9554-4681>

Грабчук Ірина Леонідівна

д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту, Державний університет «Житомирська політехніка»,
Житомир, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3664-7765>

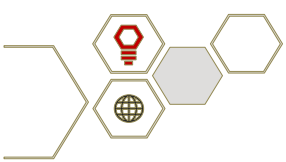
Прийнято: 17.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: Метою дослідження є аналіз масиву наукових публікацій, присвячених політичним, правлячим та владним елітам, з використанням бібліометричних методів. Особливу увагу приділено виявленню динаміки публікаційної активності, географічної та галузевої структури досліджень у контексті глобальних суспільно-політичних трансформацій 2020-2025 років.

Методи. Дослідження ґрунтується на методах бібліометричного аналізу із застосуванням даних бази Scopus (пошукові запити «political elite», «ruling elite», «power elite») та інструменту Google Trends для оцінки динаміки суспільного інтересу до тематики. Аналіз охоплює часовий діапазон 2020-2025 рр. з ретроспективним зіставленням від 1947 р. Використано методи контент-аналізу та порівняльного аналізу публікаційних масивів. **Результати.** Встановлено, що сучасне елітознавство перебуває у фазі прискорення: лише за 2020-2025 роки акумульовано близько 39% усього обсягу публікацій, накопиченого з 1947 року. Географічний розподіл свідчить про високу концентрацію досліджень у країнах Глобальної Півночі, насамперед у США (19,78%) та Великій Британії (13%). Галузева структура демонструє домінування соціальних наук (71,25%) при помітній присутності гуманітарних дисциплін та медицини (8,23%) та охорони здоров'я (5,41%), що пояснюється посиленою увагою до ролі медичних і управлінських еліт у період пандемії COVID-19. Аналіз топ-10 найбільш цитованих праць (із діапазоном цитувань від 309 до 473) виявив основні тематичні напрями: поляризація та демократичний занепад, еліти в умовах кризи COVID-19, нерівність і меритократія, технологічні та наукові еліти. **Висновки.** Елітознавство демонструє динамічне зростання, чутливо реагуючи на глобальні кризи – пандемію, авторитарні тенденції та геополітичні конфлікти. Дослідницьке поле залишається значною мірою сконцентрованим у межах англомовного академічного простору, що створює виклики для інтеграції науковців із країн, які не належать до цього ядра, зокрема України.

Ключові слова: правляча еліта, владна еліта, Scopus, публікаційна динаміка, елітознавство, академічна географія.

Political Elites in the Focus of Scientific Research: A Bibliometric Analysis

Ihor Rafalskyi

Doctor of Political Sciences, Professor, Professor of the Department of International Relations and Political Management, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-8489-0183>

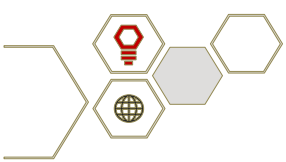
Ihor Kutashev

Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of International Relations and Political Management, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-9554-4681>

Iryna Hrabchuk

Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of International Relations and Political Management, Zhytomyr Polytechnic State University, 103 Zhytomyr, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3664-7765>

Abstract: Purpose. The purpose of the study is to analyze the body of scientific publications devoted to political, ruling, and power elites using bibliometric methods. Special attention is paid to identifying the dynamics of publication activity, as well as the geographical and disciplinary structure of research in the context of global socio-political transformations of 2020-2025. **Methods.** The research is based on bibliometric analysis methods using data from the Scopus database (search queries «political elite», «ruling elite», «power elite») and the Google Trends tool to assess the dynamics of public interest in the subject. The analysis covers the time range of 2020-2025, with a retrospective comparison dating back to 1947. Methods of content analysis and comparative analysis of publication arrays were used. **Results.** It has been established that contemporary elite studies are in an acceleration phase: approximately 39% of the total volume of publications accumulated since 1947 has been accumulated

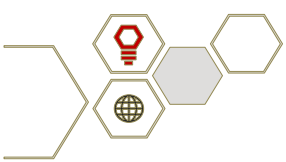

in the years 2020-2025 alone. The geographical distribution indicates a high concentration of research in Global North countries, primarily the United States (19.78%) and Great Britain (13%). The disciplinary structure shows the dominance of the social sciences (71.25%), along with a significant presence of the humanities, medicine (8.23%), and health professions (5.41%). The latter is explained by the increased attention to the role of medical and managerial elites during the COVID-19 pandemic. An analysis of the top 10 most cited works (with a citation range of 309 to 473) revealed the main thematic directions: polarization and democratic decline, elites in the context of the COVID-19 crisis, inequality and meritocracy, and technological and scientific elites. **Conclusions.** Elite studies demonstrate dynamic growth, responding sensitively to global crises – the pandemic, authoritarian tendencies, and geopolitical conflicts. The research field remains largely concentrated within the English-language academic space, which creates challenges for the integration of scholars from countries outside this core, particularly Ukraine.

Keywords: ruling elite, power elite, Scopus, publication dynamics, elite studies, academic geography.

Постановка проблеми. Феномен політичних еліт є одним із центральних об'єктів дослідження сучасної соціальної науки. З часів класичних праць Гаєтано Моски, Вільфредо Парето та Роберта Міхельса питання про те, хто насправді здійснює владу, яким чином формуються та відтворюються правлячі групи і які наслідки елітарної структури суспільства для функціонування демократії, не втрачає своєї актуальності.

В умовах глобальних трансформацій початку XXI ст. (зростання авторитаризму, кризи ліберальної демократії, геополітичних зіткнень) суспільний і науковий запит на дослідження еліт суттєво зростає. Водночас кількісний вимір цього зростання, тобто реальна динаміка публікаційної активності, географічна та дисциплінарна структура досліджень, лишається поза увагою вітчизняної наукової спільноти.

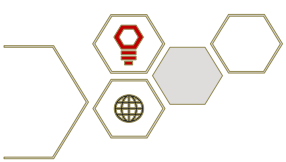

Бібліометричний аналіз як метод вивчення масивів наукових публікацій набув широкого застосування в останнє десятиліття й дозволяє не лише описати стан окремої дослідницької галузі, але й виявити приховані закономірності її розвитку, визначити лідерів, прогалини та перспективні напрями. Застосування цього методу до елітознавства дає змогу отримати системне уявлення про інтелектуальні «координати» цієї галузі у сучасному академічному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика політичних еліт посідає важливе місце в сучасних наукових дослідженнях і має тривалу теоретичну традицію. Г. Моска [11] заклав основи класичного елітознавства, обґрунтувавши універсальний закон панування організованої меншості над неорганізованою більшістю. В. Парето [12] запровадив поняття «циркуляції еліт» та класифікував правлячі групи залежно від домінуючих рис. Р. Міхельс [8] сформулював «залізний закон олігархії», згідно з яким будь-яка велика організація неминуче породжує олігархічну структуру управління. Ч. Р. Міллс [10] у праці «Владна еліта» описав правлячу групу як злиття корпоративної, військової та політичної верхівки в єдину структуру влади, а його концепт залишається ключовим у дискусіях про природу влади й донині.

Серед найбільш цитованих публікацій із елітознавчої тематики за 2020-2025 рр. у базі Scopus виокремлюються праці Х. Ландемор [5], С. Ліпсета та Р. Бендікса [6], М. Вагнера [14], Н. Гідрона, Дж. Адамса та В. Хорна [3], Г. Гроссмана [4], Й. Й.Б. Мійса [9], Дж. Баррел та М. Фуркад [2], Н. Г. Меде та М.С. Шефера [7], Р. Брубейкера [1], О. Васова [15]. Сукупна цитованість цих десяти праць становить 3777 посилань, що підтверджує їх визначальну роль у формуванні сучасного дослідницького порядку денного елітознавства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри широкий спектр елітознавчих досліджень, ряд аспектів залишається поза увагою наукової спільноти. По-перше, відсутній систематичний бібліометричний аналіз самого поля елітознавства, тобто картування того, як саме розвивається ця дослідницька галузь у вимірах публікаційної динаміки, географії та

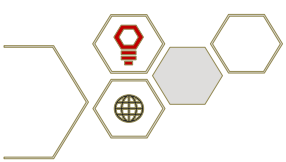
міждисциплінарних зв'язків. По-друге, не з'ясовано, наскільки зміни глобального порядку (пандемія COVID-19, зростання авторитаризму, нові геополітичні конфлікти) відображаються у тематичних акцентах сучасних публікацій.

Ці прогалини є суттєвими, оскільки без розуміння структури власної дисципліни дослідники позбавлені орієнтирів для позиціонування своїх праць у міжнародному контексті. Відсутність кількісних даних про стан елітознавства ускладнює також інституційне планування наукових досліджень та освітніх програм в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є проведення бібліометричного аналізу наукових публікацій про політичні та правлячі еліти, що проіндексовані у базі Scopus.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричну базу складає масив публікацій, отриманий із бази Scopus – найбільшої реферативної бази рецензованої наукової літератури. Пошуковий запит формувався за трьома ключовими словосполученнями: «political elite», «ruling elite» та «power elite». Вибір саме цих термінів не є випадковим: кожен із них відображає окрему дослідницьку традицію у вивченні еліт. Поняття «political elite» є найбільш широковживаним у сучасній політичній науці та охоплює осіб, які здійснюють або суттєво впливають на прийняття політичних рішень. Термін «ruling elite» походить з класичної елітології і акцентує на групі, що реально утримує владу в суспільстві. Поняття «power elite» введено Ч.Р. Міллсом для позначення злиття політичної, військової та корпоративної верхівки в єдину владну групу. Сукупне використання цих трьох термінів забезпечує повноту вибірки при збереженні тематичної релевантності дослідження.

Для попередньої оцінки динаміки суспільного інтересу до зазначеної тематики використано інструмент Google Trends як сервіс, що відображає відносну частоту пошукових запитів у пошуковій системі Google у часовому та географічному розрізі. На відміну від наукометричних баз, Google Trends фіксує

не академічну, а масову увагу до поняття, що дозволяє виявити моменти суспільного резонансу навколо теми. Аналіз динаміки пошукових запитів за 2020-2025 рр. виявляє кілька характерних закономірностей (рис. 1). Упродовж 2020-2024 рр. запит «power elite» демонстрував відносно стабільний рівень інтересу в діапазоні 20-35 балів, тоді як «political elite» та «ruling elite» залишалися на мінімальних позначках. Натомість у вересні 2025 р. фіксується різкий сплеск. Так, запити за словосполученням «power elite» досягають максимального значення індексу (100 балів), «political elite» зростають до 18, а «ruling elite» – до 5. Такий синхронний стрибок свідчить про те, що певна резонансна подія або публікація спровокувала широкий суспільний інтерес до концепту владної еліти саме в цей період, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

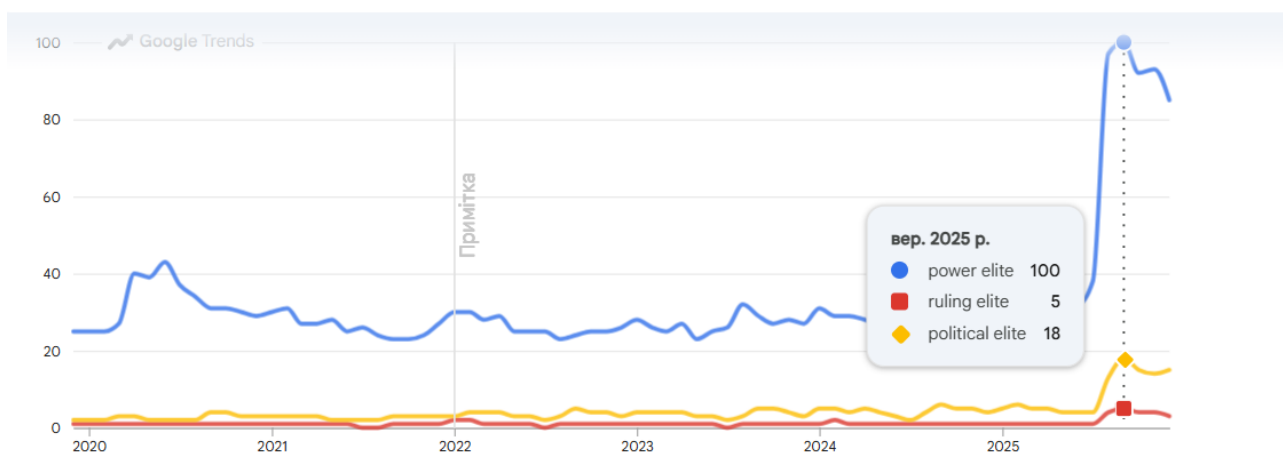
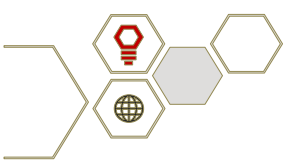

Рис. 1. Порівняльний аналіз динаміки популярності пошукових термінів «political elite», «ruling elite» та «power elite» за 2020-2025р. рр.

Джерело: побудовано авторами за допомогою Google Trends

За даними Scopus, дослідження еліт фіксуються у науковій літературі від 1947 р. Накопичений масив у 48349 документів свідчить про стійкий інтерес до цієї тематики протягом майже восьми десятиліть. Однак принципово важливою є сучасна тенденція: лише за 2020-2025 рр. накопичено близько 39% від усього масиву (рис. 2). Це відображає безпрецедентне прискорення наукового інтересу до теми еліт, що, ймовірно, пов'язане з глобальними кризовими явищами:

пандемією COVID-19 та пов'язаними рішеннями владних груп, підйомом авторитарних популізмів та зростаючим геополітичним напруженням.

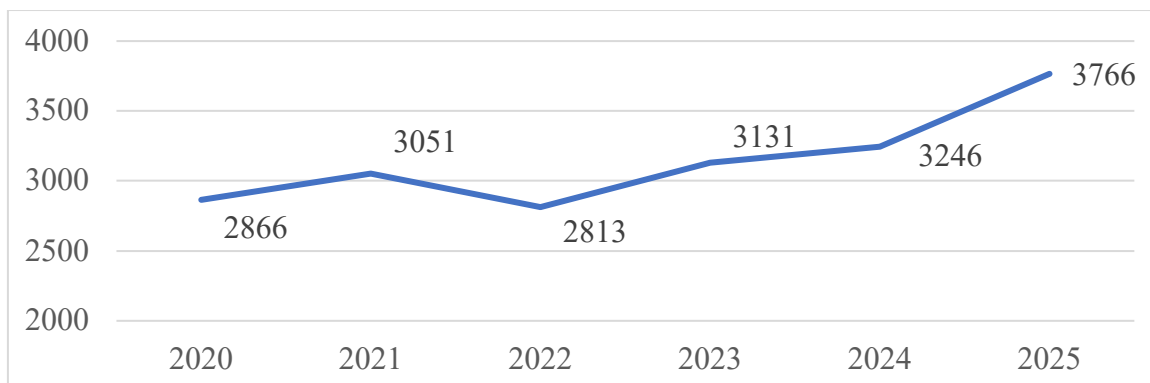

Рис. 2. Кількість документів в базі Scopus за словами «political elite», «ruling elite» та «power elite» за 2020-2025 pp.

Джерело: складено авторами за даними Scopus

Аналіз географічного розподілу (рис. 3) виявив значну концентрацію досліджень у країнах Глобальної Півночі з розвиненими академічними традиціями.

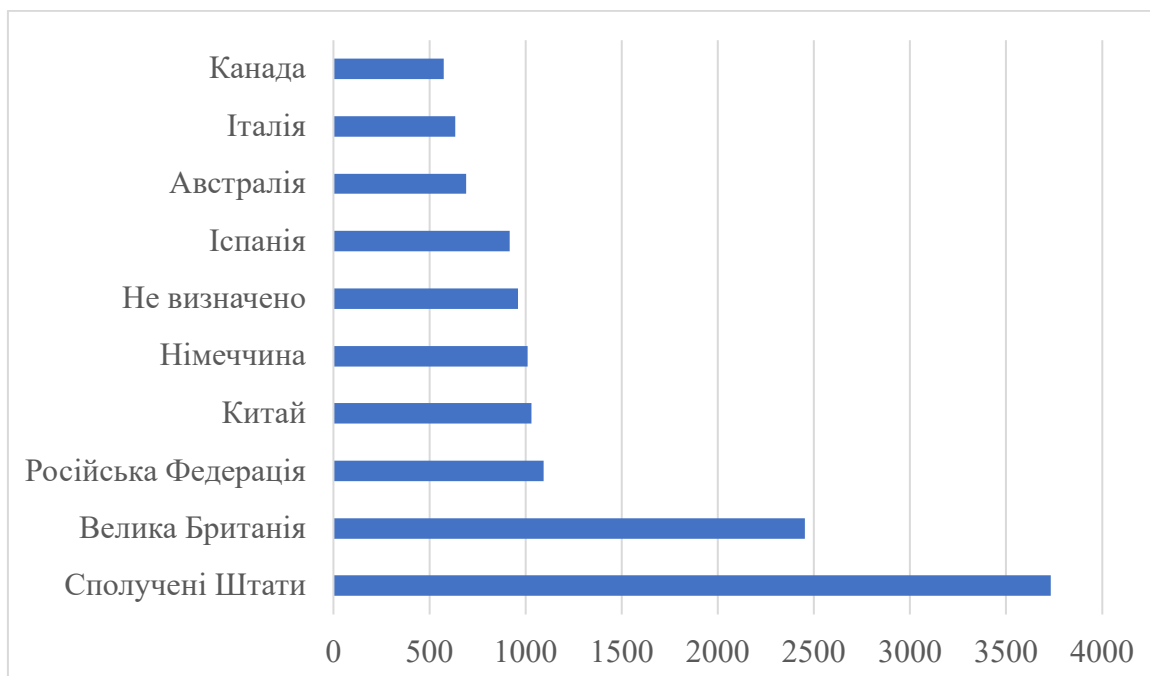
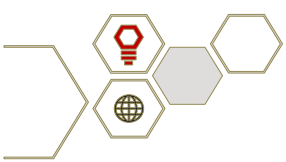

Рис. 3. Географічний розподіл публікацій з елітознавства в Scopus за 2020-2025 pp. (в розрізі топ-10 країн)

Джерело: складено авторами за даними Scopus

Беззаперечним лідером є США – 3733 публікації (19,78%). Американська перевага пов'язана не лише з масштабом академічного сектору, але й із потужними традиціями елітознавства, що беруть початок від «Владної еліти» Ч.Р. Міллса [10]. На другому місці – Велика Британія (2454 публікацій, 13%), де впливові центри дослідження еліт функціонують при Оксфорді, Кембриджі та Лондонській школі економіки.

Китай посідає четверту позицію (1031 публікацій, 5,46%), що відображає зростаючу присутність китайської академічної науки в міжнародному дискурсі, хоча специфіка внутрішніх елітних досліджень у КНР часто визначається ідеологічними рамками.

Розподіл за галузями знань (рис. 4) демонструє виражений міждисциплінарний характер елітознавчих досліджень.

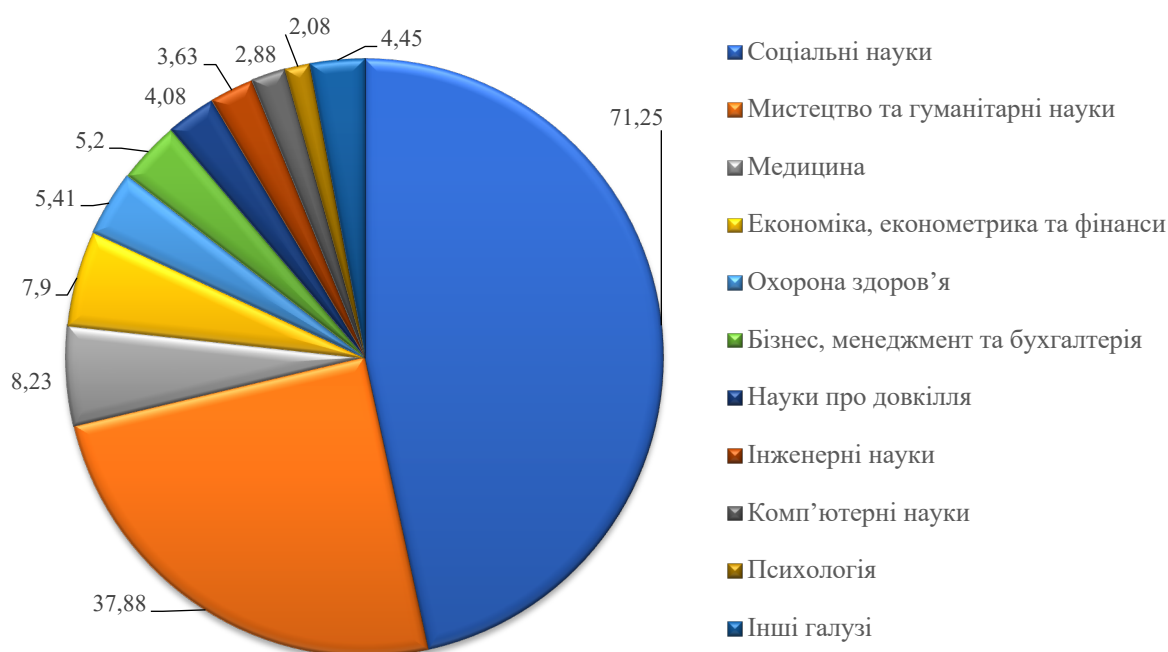
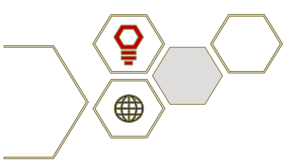

Рис. 4. Галузева структура публікацій з елітознавства в Scopus за 2020-2025 рр.

Джерело: складено авторами за даними Scopus

Соціальні науки домінують із 13446 публікаціями (71,25%), що відображає дисциплінарне «ядро» елітознавства – соціологію, політичну науку та державне управління. Другу позицію посідають мистецтво та гуманітарні науки (7148 публікацій, 37,88%), де вивчення еліт традиційно ведеться методами культурної антропології, історичного аналізу та філософії влади.

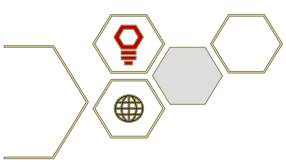
Помітне представлення медицини (1554 публікацій, 8,23%) та охорони здоров'я (1021 публікацій, 5,41%) значною мірою є відображенням посиленої уваги до рішень медичних еліт та управлінських груп у контексті пандемії COVID-19, що різко зросла після 2020 р. Це підтверджує тезу про те, що елітознавство реагує на актуальні суспільні виклики. Технічні та природничі науки (інженерія – 685, комп'ютерні науки – 544) залишаються на периферії дисципліни, хоча зростаючий інтерес до «технологічних еліт» та цифрової влади дозволяє прогнозувати зростання цих показників.

Наступним етапом проведемо аналіз найбільш цитованих документів з проблемних питань елітознавства за 2020-2025 рр. (таблиця 1). Було визначено топ 10 найбільш цитованих публікацій у цій сфері, що містяться у бази даних Scopus. Усі десять публікацій об'єднані спільним тематичним спрямуванням (дослідженням природи, механізмів та наслідків елітарної влади) і охоплюють цю проблематику з різних дисциплінарних кутів зору.

Таблиця 1

10 найбільш цитованих статей із проблематики з елітознавство у 2020-2025 рр.

№	Загальна кількість цитувань	Автор та джерело	Заголовок статті	Журнал / Рік публікації
1	473	Landemore H.	Open Democracy: Reinventing Popular Rule for the Twenty-First Century	Open Democracy Reinventing Popular Rule for the Twenty First Century, 2020
2	452	Wagner M.	Affective polarization in multiparty systems	Electoral Studies, 2021
3	426	Lipset S.M., Bendix R.	Social mobility in industrial society	Social Mobility in Industrial Society, 2024

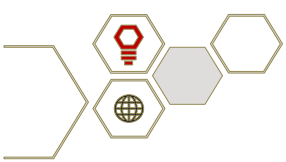
4	383	Grossman G., Kim S., Rexer J.M., Thirumurthy H.	Political partisanship influences behavioral responses to governors' recommendations for COVID-19 prevention in the United States	Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 2020
5	374	Mijs J.J.B.	The paradox of inequality: Income inequality and belief in meritocracy go hand in hand	Socio Economic Review, 2021
6	366	Burrell J., Fourcade M.	The Society of Algorithms	Annual Review of Sociology, 2021
7	356	Gidron N., Adams J., Horne W.	American Affective Polarization in Comparative Perspective	American Affective Polarization in Comparative Perspective, 2020
8	324	Mede N.G., Schafer M.S.	Science-related populism: Conceptualizing populist demands toward science	Public Understanding of Science, 2020
9	310	Brubaker R.	Populism and nationalism	Nations and Nationalism, 2020
10	309	Wasow O.	Agenda Seeding: How 1960s Black Protests Moved Elites, Public Opinion and Voting	American Political Science Review, 2020

Джерело: складено авторами за даними Scopus

Найвищий показник цитувань в базі Scopus з окресленої тематики за весь період (2978) зафіксовано у роботі Т.А. ван Дейк [13] та за обраний період (473) у праці Х. Ландемор [5], опублікованій у 2020 році. Проте слід зазначити, що всі праці з даної вибірки мають високий рівень цитування – понад 300 разів.

Найбільш цитоване видання зі списку має нормативно-теоретичний характер: монографія пропонує концепцію «відкритої демократії» як альтернативи традиційним представницьким елітам і спирається на ідею когнітивної різноманітності як основи колективних рішень. Публікація пункту С. Ліпсет та Р. Бендікс (репринт 2024) [6] виступає класичним аналітичним підґрунтям для розуміння соціальної мобільності та механізмів циркуляції еліт, що підтверджено 426 цитуваннями за 2020-2025 рр.

Публікація Г. Гроссмана, С. Кіма, Дж. М. Рексера, Х. Тірумурті [4] висвітлює прикладний вимір елітознавства в кризових умовах: дослідження фіксує, що партійна приналежність губернаторів США суттєво визначала поведінку населення під час пандемії COVID-19, підкреслюючи тим самим, що рекомендації регіональних еліт мають вимірюваний вплив на масову поведінку. Схожу проблематику (ставлення широких верств до наукових та управлінських

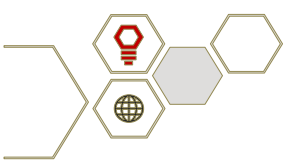
еліт) досліджують Н.Г. Меде та М. С. Шефер [7], концептуалізуючи «науковий популізм» як специфічну форму антиелітарної недовіри до наукової спільноти.

Роботи М. Вагнера та Н. Гідрона, Дж. Адамса, В. Хорна [3] об'єднані тематикою афективної поляризації як наслідку елітних конфліктів. М. Вагнер [14] аналізує поляризацію в багатопартійних системах, тоді як Н. Гідрон, Дж. Адамс, В. Хорн [3] розглядають американський випадок у порівняльній перспективі. Обидві праці спільно підтверджують, що поведінка еліт є основним драйвером емоційного розколу в суспільстві.

Стаття Й.Й.Б. Мійса [9] розкриває парадоксальний механізм: зростання майнової нерівності, всупереч очікуванням, посилює, а не підриває, масову прихильність до меритократичного образу еліт. Дж. Баррел та М. Фуркад [2] у своїй публікації описують нову форму елітарності – контроль над цифровими алгоритмами – і пропонують новий професійний клас, який називають елітою кодування.

Праці, наведені в пунктах 9 та 10, також мають схожу проблематику щодо взаємодії еліт і низових рухів. Р. Брубейкер [1] досліджує симбіоз популістської антиелітарності та націоналістичної риторики, а О. Васов [15] на конкретному історичному матеріалі 1960-х рр. аргументує, що ненасильницькі протести здатні ефективно переформатовувати елітний порядок денний і впливати на виборчу поведінку.

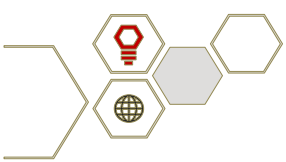
Висновки. За результатами проведеного аналізу встановлено, що наразі елітознавство переживає прискорений розвиток. Так, 39% усього масиву публікацій у Scopus від 1947 р. накопичено лише за 2020-2025 рр., що свідчить про суттєве посилення наукового інтересу до феномену еліт в умовах глобальних суспільно-політичних криз. Крім того, визначено, що дослідницьке поле залишається географічно концентрованим у країнах англomовного академічного простору, де функціонують потужні інституційні традиції елітознавства. Галузева структура засвідчує домінування соціальних та гуманітарних наук при зростаючій міждисциплінарності.

Відсутність України серед топ-країн за кількістю публікацій із елітознавчої тематики в Scopus є викликом для вітчизняної наукової спільноти. Стратегічний розвиток цього напрямку передбачає: посилення інтернаціоналізації досліджень, публікацію результатів у міжнародних рецензованих журналах, формування міжнародних дослідницьких партнерств.

Список використаних джерел

1. Brubaker R. Populism and nationalism. *Nations and Nationalism*. 2020. Vol. 26, № 1. P. 44-66. <https://doi.org/10.1111/nana.12522>.
2. Burrell J., Fourcade M. The Society of Algorithms. *Annual Review of Sociology*. 2021. Vol. 47. P. 213–237. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090820-020800>.
3. Gidron N., Adams J., Horne W. American Affective Polarization in Comparative Perspective. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 100 p.
4. Grossman G., Kim S., Rexer J. M., Thirumurthy H. Political partisanship influences behavioral responses to governors' recommendations for COVID-19 prevention in the United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2020. Vol. 117, № 39. P. 24144–24153. <https://doi.org/10.1073/pnas.2007835117>.
5. Landemore H. Open Democracy: Reinventing Popular Rule for the Twenty-First Century. Princeton: Princeton University Press, 2020. 246 p. ISBN 978-0-691-20872-5.
6. Lipset S. M., Bendix R. Social Mobility in Industrial Society. Berkeley : University of California Press, 2024. 310 p. ISBN 978-0-520-37851-3.
7. Mede N. G., Schäfer M. S. Science-related populism: Conceptualizing populist demands toward science. *Public Understanding of Science*. 2020. Vol. 29, № 5. P. 473–491.
8. Michels R. Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy. New York : Heart's International Library, 1915.

9. Mijs J.J.B. The paradox of inequality: income inequality and belief in meritocracy go hand in hand. *Socio-Economic Review*. 2021. Vol. 19, № 1. P. 7–35. <https://doi.org/10.1093/ser/mwy051>.
10. Mills C. W. *The Power Elite*. New York : Oxford University Press, 1956.
11. Mosca G. *The Ruling Class*. New York : McGraw-Hill, 1939.
12. Pareto V. *The Mind and Society: A Treatise on General Sociology* / trans. A. Livingston. New York : Harcourt, Brace, 1935. Vol. 1-4.
13. Van Dijk T. A. Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*. 1993. Vol. 4, № 2. P. 249–283.
14. Wagner M. Affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*. 2021. Vol. 69. Art. 102199. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>.
15. Wasow O. Agenda Seeding: How 1960s Black Protests Moved Elites, Public Opinion and Voting. *American Political Science Review*. 2020. Vol. 114, № 3. P. 638-659. <https://doi.org/10.1017/S000305542000009X>.